

Oteizaren nahia bete dute

Pamiela argitaletxeak Jorge Oteizaren 'Mentalidad vasca' liburu argitaragabea kaleratu du

Naiara Elola Iruñea

«Jorge [Oteiza] izan zenaren distiraldia da liburua», adierazi du Pilar Oteizak, artista oriotarraren ilobak. Pamiela argitaletxeak kaleratu duen *Mentalidad vasca* (Euskal mentalitatea) liburuaren harira egin ditu adierazpen horiek. Pozik agertu da, batez ere osabaren «nahia bete delako». Izan ere, Jose Anjel Irigarai Pamiela argitaletxeko kidearekin bildu zen Jorge Oteiza 1995ean, liburu bat izango zenaren diseinua eta artikulatuak emateko. «Oteizak asmatutako liburua da; estetika ere berak aukeratu zuen», argitu du Irigarai. Oriotarraren izaera konformaezina tarteko, ziur agertu da egun bizirik balego liburuaren diseinua goitik behera aldatuko zukeela. Hala, liburu bat gehitu diote Altzuzako Oteizaren etxeko tailerreko apalari. Han daude guztiak ikusgai jarrita. Irigarai onartu duenez, askorentzat harrigarria izan daiteke artista hil eta hamalau urtera liburu argitaragabe bat kaleratzea, eta horregatik pozik agertu da.

1950eko eta 2000ko hamarkadako testuak batu dituzte *Mentalidad vasca* liburuan, batez ere. Batzuk aldizkariren batean noiz eta noiz argitaratu ziren, baina asko publikatu gabeak dira. Ia mende erdiko epean, Oteizaren mundu ikuskerak izandako garapena agerian gelditzen da artikuluen horiek irakurrita. «Bere lanetan, balioa kentzen zion produktu artistikoari; berarentzat, benetan garrantzitsuena sortze prozesua zen». Oteizarentzat, ezinbestekoa zen arteak gizartearen parte hartzea; gizartearen parte izatea, alegia. Liburuan jasotako artikuluetan, batez ere arteaz, estetikaz, soziologiaz eta politikaz mintzatu zen, «intuizio poetikoz eta artistikoz», gainera.

Pilar Oteizarentzat, Pamielak argitaratu berri duen liburuari esker, Jorge Oteiza berriz deskubritzeko modua dago. «Gazte askorentzat erabat ezezaguna da. Hamarkada bat baino gehiago igaro da hil zenetik, eta nik uste dut liburu irakurrita ideia berriak sortuko zaizkiela». Alde horretatik, azken urteetan kaleratu diren zenbait lanekin kritiko eta era berean minduta agertu da: «Jorge [Oteiza] hil zenetik, iritzi inter-

Jorge Oteiza, 1996ko argazki batean. EDURNE KOCH

pretazio eta doktore tesi andana kaleratu dira. Gehienak kalitateko lanak izan dira, baina kaleratu dira edizio deitoragarriak ere». Dena den, pozik agertu da oraindik badelako Oteizaz zer deskribitu.

Liburuan batu dituzten testuetan erreparatuta, Irigarai beti topatzen du datu edota zertzelada berriren bat. «Beti leiho bat irekitzen da mugaezina den Oteizaren mundu pertsonalean». Hala, behin eta berriz azaleratzen da artistaren izaera «poliedrikoa» eta «kontraesankorra». Egun arteak bizi duen «kontsumismoari» aurre egiteko neurriak proposatzen ditu artistak, gizakiak duen sortuntza gaitasunean fokuan jarritz.

Jose Luis Bakedano zinemagilea arduratu da, bestalde, liburuaren hitzaurreaz. Haren iritziz, Oteizak Sao Pauloko biurtekoa irabazi zuenean, eskultura alboratu eta Euskal Herrian eragiteko nahia piztu zitzaion. «*Quosque tandem...*! euskal kulturaren giroan pizgarri izan zen 1963an. Agerraldi moduko bat izan zen gure herrian. Baita teoria estetikoari dagokionez ere. Ordutik, ezer ez da berdina».

Hain zuzen ere, kaleratu berri den liburua bitan zatitu du; lehenengoan, ondoren *Quosque tandem...*! liburuan garatu zituen ideiak daude bilduta. «Oteizan kontraesana dago instituzioen eta norbanakoen artean. Alde bate-tik, ukatu egiten du bere funtzioa, eta bestetik, bere existentzia alda-

Oteiza mendeko eskulturagilerik garrantzitsuena zela esanez: «Jorge [Oteiza] estatuko artista garaikide handientzat maisu izan zen». Nazioarte mailako sortzaileentzat ere erreferente izan zela irizten dio. Alde horretatik, izugarritzko eragina izan zuen 1992an Parisko Pompidou museoa egin zen eskultura modernoren erakusketak. Baina, Oteiza hil zenetik, artistaren erreferentzia izaera murriztu egin dela uste du.

Erakusketa Moskun

Horregatik, ezinbestekotzat jo du nazioarteko erakusketa bat antolatzeari. Iritzi berekoa da Pilar Oteiza ere. Are gehiago, erakusketa hori Moskun egitea nahiko lukeela adierazi du. «Errusian egin beharko litzateke erakusketa hori, Moskun, Petrovka museoa. Horrela, han egingo lukete topo Oteizak eta bere enparauek». Artistaren ilobarekin ados agertu dira Irigarai eta Bakedano. Hala, hirurek aldarrikatu dute euskal artistaren izaera urratzaile eta aurreratua.

Liburu honen bidez, leiho bat irekitzen da mugaezina den Jorge Oteizaren mundu pertsonalean»

Jose Anjel Irigarai
Pamiela argitaletxeko kidea

rrikatzen du obraren ezagutza ahalbidetzeko». Bigarren zatian, berriz, gertuko zituen artistak eta baita berarentzat erreferente izan ziren aztertu zituen. Irigarai irudiko, azken liburu horretan, agerian gelditu da Oteiza, artista ona izateaz gain, punta-puntako arte kritikaria ere bazela.

Bestalde, Bakedanok gogorazi duenez, Jose Maria Moreno Galvanek *Triunfo* aldizkarian artikulua bat argitaratu zuen 1974an,